

Newsletter

September 2019

ISA
Inštitút pre stratégie a analýzy
Úrad vlády SR

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Slovensko tento rok oslavuje 30 rokov od návratu k demokracii a trhovej ekonomike. Pri tejto príležitosti sme pre vás pripravili seriál analýz a hodnotení výsledkov. Prvé číslo nášho príbehu sa venuje životnému prostrediu.

Výzvy v oblasti životného prostredia, ktorým čelí celá spoločnosť, neboli nikdy väčšie a komplexnejšie ako dnes. S rapidne rastúcou svetovou populáciou a rastúcimi nárokmi na potraviny, vodu, energiu a infraštruktúru posúvame prírodu na svoje hranice.

V posledných rokoch sa zreteľnejšie dostáva do povedomia ľudí téma ochrany životného prostredia. Prejavuje sa to prijímaním medzinárodných dohôd a rámcových dohôd o zmene klímy či ochrane živočíchov a prírodného dedičstva. Krajiny sa zaväzujú znižovať emisie škodlivých látok, využívať obnoviteľné zdroje energie v maximálnej možnej miere či recyklovať odpad a zabraňovať nelegálnym skládkam. Všetky tieto iniciatívy majú za cieľ pomôcť našej planéte zvládnuť nápor, ktorý je na ňu kladený dnešným konzumným spôsobom života.

Ako sa na ochrane životného prostredia podieľa Slovensko? Na Slovensku vyprodukuje ročne až 1,9 mil. ton komunálneho odpadu, z ktorého takmer 1,3 ton skončí na skládkach a približne desatina je energeticky zhodnotená. Miera recyklácie odpadu (29 %) je jedna z najnižších v EÚ.

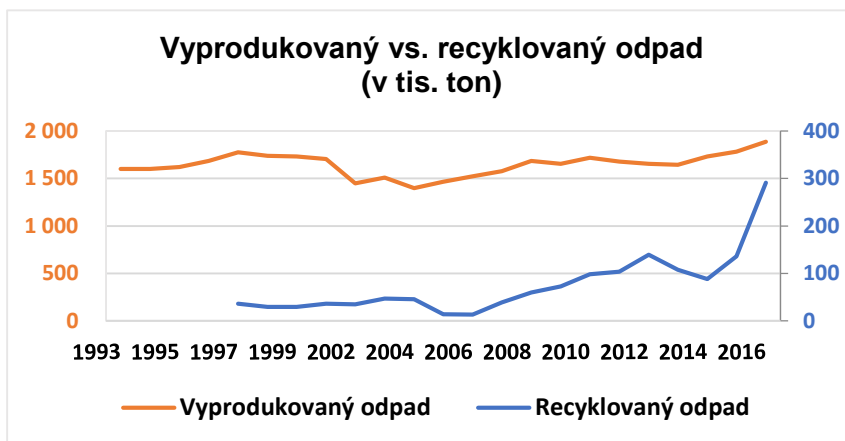
Slovensko produkuje menej emisií CO₂. EÚ sa zaviazala znížiť emisie skleníkových plynov do roku 2020 v porovnaní s rokom 1990 o 20%. Slovensko už má tieto emisné ciele splnené pre 3 z 5 látok znečisťujúcich ovzdušie. Koncentrácie PM₁₀ a PM_{2.5} však naďalej prekračujú limitné hodnoty dané legislatívou EÚ.

Zásoby vody sú na Slovensku zatiaľ dostačujúce. Spotreba pitnej vody klesá - priemerný Slovák denne spotrebuje 79 litrov. Problémom však ostáva tvrdosť vody, a to najmä na západnom Slovensku.

KDE KONČIA ODPADY

Produkcia odpadu sa oproti roku 1993 výrazne nezvýšila. Problémom Slovenska je však nízka miera jeho recyklácie.

Celková produkcia odpadu oproti roku 1993 mierne vzrástla. V priemere na obyvateľa stúpila z 316 na 377 kg ročne medzi rokmi 2000 a 2017. V porovnaní s európskymi krajinami OECD je to stále o štvrtinu menej vyprodukovaného odpadu na obyvateľa, no kým v krajinách OECD pozorujeme klesajúci trend v produkcii odpadu, na Slovensku je to opačne.

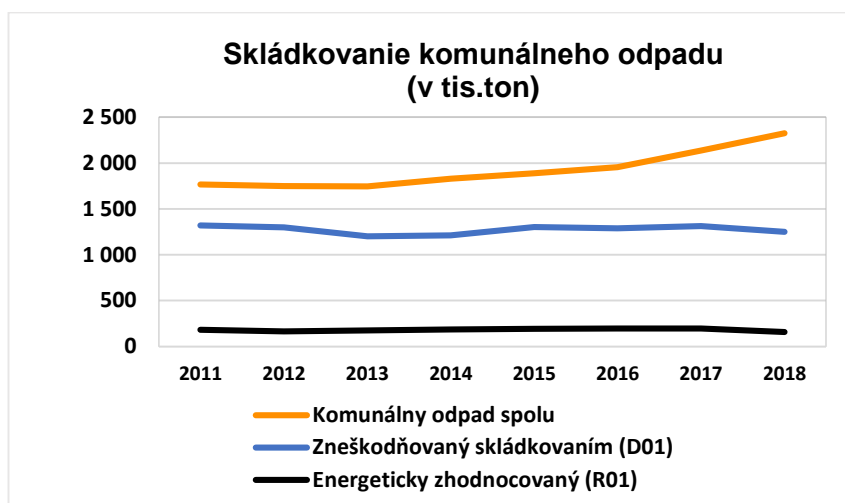

Zdroj: OECD.

Problémom ostáva nízka miera recyklácie komunálneho odpadu, tá je jedna z najnižších v EÚ. Kým v roku 2000 sa na Slovensku recyklovalo iba 5 % komunálneho odpadu, v roku 2017 sme dokázali recyklovať 29,8% vyprodukovaného odpadu, avšak stále ostávame na chvoste medzi krajinami V4. Jedným z cieľov odpadového hospodárstva je do roku 2020 recyklovať aspoň 50 % komunálneho odpadu.

Dominantnou formou nakladania s odpadom je skládkovanie. To má silný negatívny dopad na životné prostredie v podobe znečisťovania podzemných vôd ťažkými kovmi a znečisťovania ovzdušia najmä metánom a oxidom uhličitým, ktoré vyvolávajú tzv. skleníkový efekt. Okrem týchto negatívnych efektov nám rastú náklady na budovanie skládok či ich rekultiváciu.

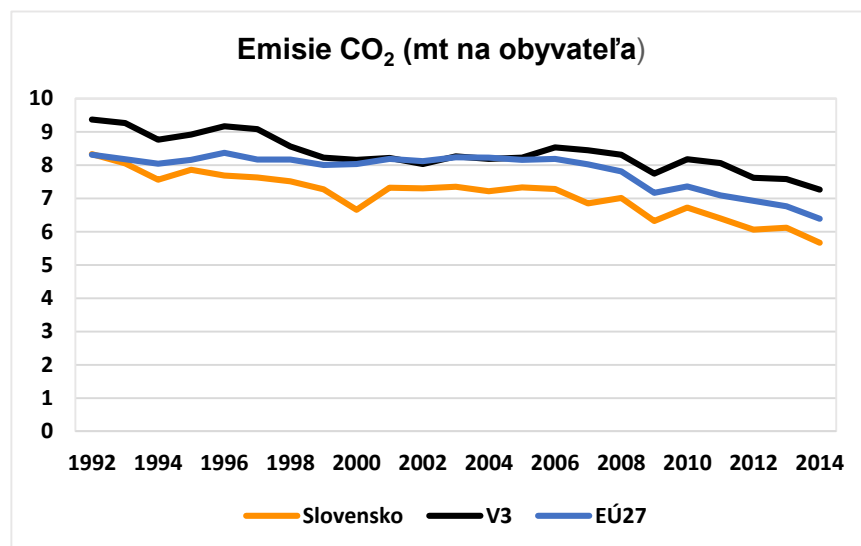
PRODUKUJEME MENEJ EMISIÍ CO₂

Zdroj: ŠÚSR.

Aj napriek tomu, že Slovensko prispieva ku globálnym emisiám iba marginálne, produkované emisie od jeho vzniku významne klesli a odpojili sa od hospodárskeho rastu.

Pri porovnaní Slovenska s priemerom EÚ27 vidíme, že Slovensko má v roku 2014, ako aj počas celého sledovaného obdobia, nižšie emisie na obyvateľa (v metrických tonách) ako priemer EÚ-27, pričom v roku 1993 bolo na porovnateľnej úrovni. Priemer krajín V3 má značne vyššie emisie CO₂ na obyvateľa ako Slovensko, aj keď zaznamenávame zlepšenie oproti začiatku sledovaného obdobia.

Zdroj: Svetová banka.

Poznámka: Údaje za V3 predstavujú vážený priemer podľa počtu obyvateľov.

VODA – STRATEGICKÁ SUROVINA

V roku 1993 Slovensko emitovalo 43,3 miliónov ton. Do roku 2016 sme emisie znížili v priemere o 13,1 milióna ton CO₂ ročne. Ekvivalentom ušetrených emisií je napríklad:

usporená absorpcia CO₂ 56 560 km² ihličnatého lesa, čo je plocha väčšia ako je rozloha Slovenska alebo 2,88-násobok plochy všetkých lesov na Slovensku (za jeden rok);

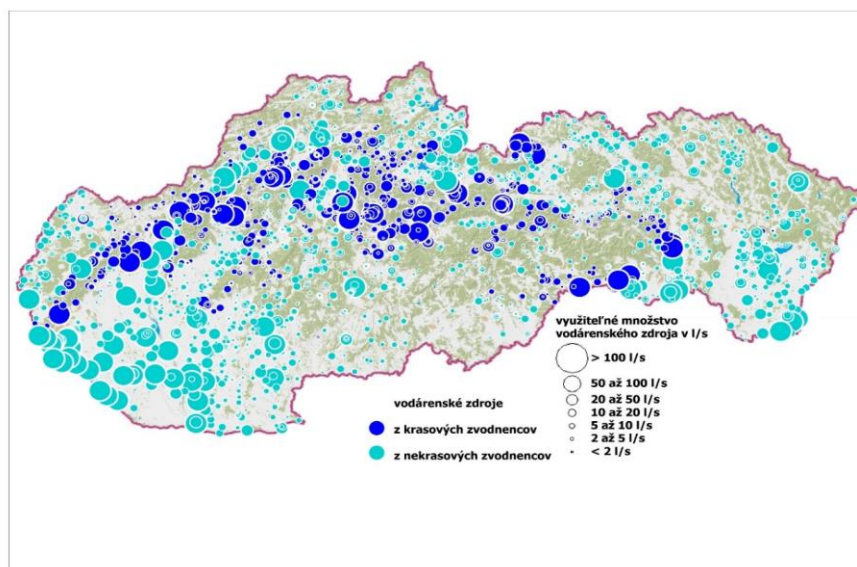

64 771 vagónov spáleného uhlia (za celé obdobie);

50 miliónov hektolitrov spotrebovaného benzínu (za celé obdobie).

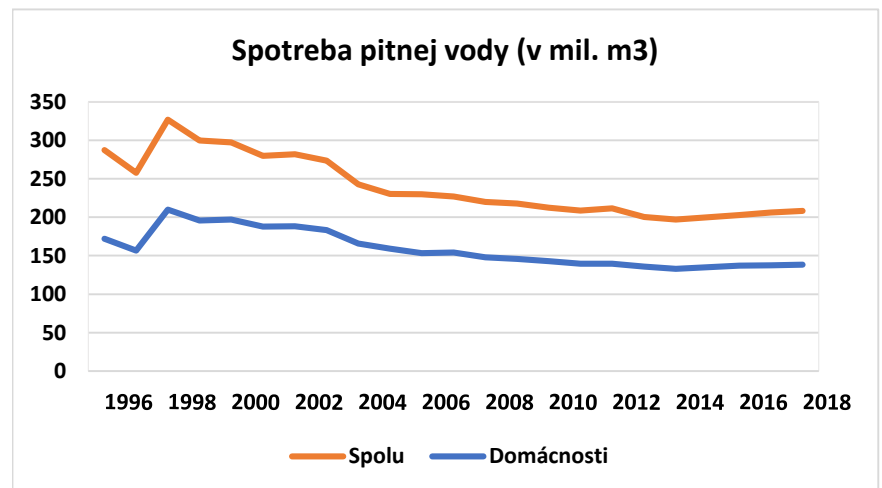
Voda je jediná strategická surovina, ktorej má Slovensko dostatok, pretože jej zásoby sa u nás obnovujú: v priebehu jedného roka spadne na územie Slovenska v priemere 740 mm zrážok vo forme dažďa alebo snehu. Avšak rozloženie zásob je nerovnomerné, v budúcnosti hrozí, že na juhu a východe Slovenska bude nedostatok prameňov.

Zdroj: Výskumný ústav vodného hospodárstva SR.

Každú sekundu obyvatelia Slovenska spotrebujú v priemere 10,7 m³ podzemnej vody, z toho až 5,8 m³ pritečie do ich vodovodných kohútikov z krasových prameňov. Spotreba pitnej vody na Slovensku klesá. V roku 2018 Slovensko dosiahlo druhú najnižšiu dennú spotrebu vody na osobu v rámci 29 skúmaných krajín – priemerne 79 litrov. V porovnaní napr. so Švajčiarskom, kde na osobu pripadá 307 litrov vody denne, je to mimoriadny výsledok.

Dôvodom poklesu spotreby vody sú podľa Vodohospodárskeho ústavu SR (VÚSR) najmä rastúce ceny vody, ale aj trend kupovania balenej vody napriek vysokej kvalite vody na Slovensku či vrtanie vlastných studní. Problémom ostáva tvrdosť vody, ktorá je najmä v hlavnom meste veľmi vysoká.

Zdroj: ŠÚSR.

Ako zásoba pitnej vody do verejných vodovodov sa využíva podzemná (82,2 %) aj povrchová voda (17,8 %). Súkromné studne boli v roku 2018 využívané ako zdroj pitnej vody približne 11-timi % obyvateľstva, pričom táto voda môže byť kontaminovaná pesticídmi, dusičnanmi či inými škodlivými látkami.

Tento projekt je podporený z OP EVS

